

ROK REVOLUCE

Lekce 2 – Lidská práva

Metodický materiál pro učitele

www.rokrevoluce.cz

O PROJEKTU

Vzdělávací videosérie Rok revoluce www.rokrevoluce.cz je určena žákům vyšších tříd základních škol (7. – 9. třída) a studentům středních škol. V roce 2019 si Česká republika připomíná 30. výročí sametové revoluce – klíčové události našich moderních dějin. Smyslem této série Knihovny Václava Havla je přiblížit mladým lidem, kteří historický převrat osobně nezažili, rok 1989 v širším kontextu než jenom skrze listopadové revoluční události.

Série se skládá ze sedmi dílů, které postupně od ledna do prosince mapují důležité události celého roku 1989. Lekce se zaměřují především na události domácí, ale zmiňují také vývoj okolních zemí tehdejšího Východního bloku, především SSSR, Východního Německa a Polska. Cílem série je, aby žáci a studenti pochopili sametovou revoluci jako výsledek mnohaletých snah o boj za svobodu a demokracii v Československu a také jako odraz širších změn, které od poloviny 80. let spolu s nástupem Michaila Gorbačova do čela SSSR postupně zasáhly všechny země pod sovětským mocenským vlivem. V průběhu sedmi lekcí jsou mladí lidé zároveň seznámeni s některými událostmi a pojmy z historie předchozích let (okupace Československa, disent, normalizace, Charta 77 apod.), na něž rok 1989 navazoval.

ZAPOJENÍ DO VÝUKY

Série se skládá ze 7 videolekcí, z nichž každá má 3 – 4 minuty. Stopáž byla zvolena tak, aby bylo možné lekce snadno zapojit do výuky. V průběhu roku 2019 budou lekce zveřejňovány postupně na webové stránce www.rokrevoluce.cz. Promítáním videolekcí ve výuce se výročí sametové revoluce nestane jednorázovým tématem, ale prostoupí výuku po celý rok. Škola může do projektu přistoupit kdykoli a lekce využít dle své potřeby.

Harmonogram zveřejnění lekcí:

- Leden – Lekce 1
- Březen – Lekce 2
- Květen – Lekce 3
- Červen – Lekce 4
- Říjen – Lekce 5
- Listopad – Lekce 6
- Prosinec – Lekce 7

Ke každé lekci je k dispozici metodický materiál pro pedagogy a pracovní list pro žáky. Listy obsahují úkoly, jak lze po zhlédnutí videa téma dále rozvíjet, včetně návrhů na doplňující četbu či zhlédnutí dalších materiálů. Je na zvážení pedagoga (časových možnostech, věku žáků a studentů), které z těchto doplňujících úkolů a materiálů využije.

LEKCE 2 – PUSŤTE HAVLA

První lekce série uvedla diváky do ledna revolučního roku 1989 a seznámila je s klíčovou událostí – tzv. Palachovým týdnem. Tato série demonstrací a občanských nepokojů na Václavském náměstí v Praze byla důležitá v několika ohledech. Společnost ukázala vládnoucímu režimu, že historie není zapomenuta a že symbolický čin Jana Palacha v podvědomí národa stále žije. Účastí na demonstracích také lidé dokázali, že ve společnosti je stále přítomna síla a odvaha vyjadřovat své názory a postoje. Během demonstrací bylo zatčeno mnoho lidí, včetně Václava Havla, který protestům pouze zpovzdálí přihlížel.

Druhá lekce začíná záběry na události Palachova týdne a vzpomínkami mladých lidí, kteří se lednových protestů účastnili. Tito lidé (ne o moc starší než studenti, kteří budou video sledovat) mluví o násilí, kterého se policisté dopouštěli na demonstracích, ale také o svých pocitech – nejistotě a strachu, kam bude vývoj v Československu směřovat a jak se bude vyvíjet jejich vlastní život. Zároveň vysvětlují důvody účasti na protestech – ukázat vlastní názory, touhu podílet se na světě okolo nich, zasahovat do něj, spoluvytvářet ho, vést dialog, ne jenom pasivně přihlížet.

Následně se lekce zaměřuje na dvě petice, které v průběhu prvních měsíců roku 1989 vznikly na podporu propuštění Václava Havla a dalších nespravedlivě zatčených. Petice jsou důležité především jako důkaz, že společnost se začala hýbat a že bylo stále více lidí, kteří našli odvahu otevřeně vyjádřit svůj názor. První zmíněná petice kulturních pracovníků byla klíčová v tom, že za ní stály tváře známých lidí z oficiální kulturní sféry (Jiří Bartoška, Petr Čepek, Jaromír Hanzlík, Daniela Kolářová a další viz [tento dokument](#)), které dodaly ostatním odvahu připojit k petici svůj podpis. Petici podepsalo 692 kulturních pracovníků a zaslalo ji přímo premiérovi Ladislavu Adamcovi. Svůj nesouhlas s násilím během Palachova týdne a zatýkáním, ale i požadavky větší otevřenosti politiky vyjadřovali následně v dalších peticích i vědečtí pracovníci a běžní občané. Na tuto petici navazoval vznik Výboru na podporu žádosti V. Havla o podmíněně propuštění z výkonu po polovině trestu, který postupně shromáždil dalších přes 3 000 podpisů. Výsledkem vlny protestů bylo propuštění Václava Havla v květnu 1989.

Smyslem druhé lekce je ukázat postupnou aktivizaci československé společnosti, za peticemi už nestála jenom úzká skupina disidentů z neoficiální sféry (jako např. v případě Charty 77), ale jednalo se o přední jména tehdejší oficiální kultury. Druhým důležitým momentem lekce jsou vzpomínky mladých lidí, jejich autentické pocity a ochota bojovat za své názory navzdory strachu. Role studentů a mladých lidí v boji za svobodu a demokracii, kterou pro ně symbolizoval Jan Palach, byla v roce 1989 klíčová a je důležité na ni upozornit i v současném světě. I dnes stojí mladí lidé za mnoha důležitými aktivitami (peticemi, hnutími, kulturními či osvětovými akcemi), kterými ovlivňují vývoj společnosti. Angažovanost mladých lidí (ať už v politice či v občanském životě) je pro vývoj každé společnosti, i té demokratické, klíčová.

Třetí lekce bude zveřejněna v květnu 2019 a jejím tématem budou události po propuštění Václava Havla z vězení v květnu 1989, především petice Několik vět.

KLÍČOVÉ UDÁLOSTI A POJMY 2. LEKCE

- Palachův týden (leden 1989)
- Zatčení Václava Havla (leden 1989)
- Petice za propuštění Václava Havla a další nespravedlivě zatčené (leden 1989 a jaro 1989)
- Propuštění Václava Havla (květen 1989)

JAK S ŽÁKY A STUDENTY PO ZHLÉDNUTÍ VIDEO VE VÝUCE PRACOVAT

- V úvodu je dobré shrnout, co to byl Palachův týden a co si jím lidé připomínali, ale také, jaké názory a postoje účastí na demonstracích vyjadřovali. Studenty je dobré vést k uvědomění si toho, jak situace v tehdejší Československu vypadala – absence svobody a možnosti vyjádřit vlastní názor, lidé byli bití a zatýkáni pouze za to, že se sešli a chtěli uctít památku významné osobnosti.
- Následně je dobré se zaměřit na autentické pocity mladých lidí, které zazní ve videu:
 - Čím výpovědi dnešní studenty oslovují? (autenticita, osobní pocity, spřízněnost s podobně starými lidmi)
 - V čem se životy dnešních a tehdejších mladých odlišují – život v demokracii versus život v totalitě? (možnost studovat, cestovat, rozhodovat o vlastním životě, vyjadřovat vlastní názory, scházet se apod.)
 - V čem se životy dnešních a tehdejších mladých lidí naopak shodují? (touha měnit svět, zasahovat do něj, vyjadřovat své postoje, spoluutvářet a zlepšovat společnost)
- Nespravedlivé stíhání dnes – případ nespravedlivého zatčení Václava Havla může rozvinout diskusi na téma, zda ještě dnes existují země a režimy, kde jsou lidé zatýkáni za své názory. Se studenty je v této souvislosti dobré mluvit o tom, jestli zaznamenali v poslední době nějakou podobnou lidskoprávní kauzu a jestli dnes existují organizace, které řeší dodržování lidských práv. Pokud se studenty chcete diskutovat o aktuálních lidskoprávních otázkách, využijte náš manuál, kde najdete přehled aktuálních lidskoprávních konfliktů, lidskoprávních aktivistů a organizací.
- Diskuse o peticích – nejprve je dobré studentům vysvětlit význam tehdejších petic pro uvolňování poměrů v Československu, petice jako symbol odporu proti totalitě. Následně lze diskusi přenést do dnešní doby – Mají petice smysl i dnes? Podepsali studenti někdy nějakou petici? Pokud ano, o co se jednalo a proč se rozhodli ji podepsat? Končí vyjádření názoru podpisem petice, nebo by se měl člověk zajímat o to, jak se kauza dále vyvíjí? Diskuse na téma petic bude aktuální ve třetím díle.

Návrhy konkrétních úkolů naleznete v pracovním listu.

REVOLUTION PRESS PHOTO

Knihovna Václava Havla vyzývá v souvislosti se sérií Rok revoluce a s oslavami třicátého výročí sametové revoluce školy, aby pátraly po fotografiích mapujících revoluční rok v jejich vesnici / městě / kraji. Vyzvěte své žáky a studenty, aby zapátrali v rodinných archivech, místních kronikách či oslovili pamětníky a přinesli do školy fotografie zachycující Vaše město / vesnici / kraj v roce 1989.

Snímky by měly jakýmkoli způsobem dokládat atmosféru tohoto roku, ať už předlistopadové měsíce nebo listopadové a prosincové události převratu. Na fotografiích mohou být zachyceny jakékoli momenty spojené s revolučním rokem (prázdné regály v obchodech, revoluční plakáty na ulicích, první rodinná návštěva zahraničí na konci roku 1989, revoluční atmosféra Vašeho města apod.).

Požádejte žáky a studenty, aby každou fotografii doplnili krátkým popiskem (max. 500 znaků) – může jít o vzpomínku toho, kdo fotografii pořídil, toho, kdo je na ní zachycen, nebo i současný komentář, který pozadí vzniku fotografie vysvětlí (komentáře jsou nezbytnou součástí snímku). Díky hledání fotografií si žáci a studenti kreativním způsobem připome-

nou výročí sametové revoluce a propojí ho s pamětí místa, kde žijí.

Z fotografií a komentářů vytvořte výstavu. Rozměr, datum a místo jejího konání je zcela na Vás. Výstava může být umístěna na chodbě školy nebo jenom na nástěnce ve třídě a může být sestavena pouze z několika snímků.

Vyberte za každou třídu nejhezčí či nejoriginálnější fotografii, oskenujte ji a spolu s komentářem nám ji pošlete na adresu vzdelavani@vaclavhavel.cz do 30. června 2019. Z došlých fotografií vytvoříme on-line výstavu a pět nejlepších snímků bude oceněno [Knihovničkou Václava Havla](#). On-line výstava bude zveřejněna na podzim roku 2019.